

به نام خداوند جان آفرین

حکایت‌هایی از عطار
حکایت‌های زیبای ایرانی ۱

گزینش و شرح: منوچهر علی پور

انتشارات ادريس

اسم تناسخ: عطار، محمد بن ابی‌ہیم، ۹۵۳۷-۹۶۲۷ ق

عنوان قراردادى: تذکره الاولیا برگزیده

عنوان و نام پدیدآور: حکایت هایم از عطار/گزینش و تشریح متوجه علی بور

منشورات نشر: تهران: ادريس ۱۳۹۳.

«شخصیات ظاہری: ۲۴۸ حص

۳-۱-۱-۱. حکایت های زیبای ایرانی:

سازگ. ۹۷۸-۶-۰-۹۴۷۶۳-۴-۳

وضعیت فهرست نویسی: فیفا.

موضوعات فارسی - سخن عربی

هو نسو ع: عام فان - تب

موضوع: تصوف

BP۲۷۸/ع۶ نت ۱۴۵-۱۳۹۳ کنتره

د سندھ د پریس : ۸۹۲/۲۹۷

سما: کتابخانه ملی: ۳۶۳۹۱۶۷

انتشارات ادوینس

تبریز، آملین: ۱۳۸۹ و ۹۱۲۷۶۴۳۴۴۹

Email: nashreedris@gmail.com

حکایت هایی از عطار

نویسنده: منوچهر علی پور

لېتوگرافى سېز • چاپ خانه تېك • صحافى تېك

نوبت چاپ نخست: ۱۳۹۳ • شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان • شماره نشر:

شماره: ۹۷۸-۶۰۰-۹۴۷۶۲-۴-۳

© حق چاپ: ۱۳۹۳، انتشارات ادريس

فهرست

عذاب وصال	۲۴	پیش گفتار	۹
وصیت پدر	۲۵	رضایت مادر	۱۲
پاداش نافرمانی	۲۶	فراموشی	۱۳
کودک حاضر جواب	۲۷	بر کناره‌ی دوزخ	۱۴
کبر کبریایی	۲۸	در حضرت خداوندی	۱۴
بهترین بهترین‌ها	۲۹	یک سال تشنگی	۱۵
به چشم دوستی	۲۹	شرط راه یابی	۱۵
بر گردن من نشین	۳۰	پیشنهاد مسلمانی	۱۶
استقبال کعبه	۳۰	شیخ چراغ به دست	۱۶
خواست خداوندی	۳۱	ذوق عبادت	۱۷
دزد امانت‌دار	۳۲	مورچگان آواره	۱۷
پیغمبر در خواب	۳۴	شهر نیکان	۱۸
غرق در طریقت و حقیقت ..	۳۵	سلوک باطن	۱۸
وجود ناپیدا	۳۵	کار تمام شده	۱۹
بند بر یابی	۳۶	از آن خداوند	۱۹
دست لطف	۳۷	سخن صبر	۲۰
صوفیان واقعی	۳۸	دست بر آتش	۲۱
هو! هو!	۳۸	گریه از ترس ریا	۲۱
دوستان کم تحمل	۳۹	بر بساط پادشاهان	۲۲

غذا از عالم غیب ۶۴	شکیبایی در هنگام سختی ۳۹
حضور قلب در عبادت ۶۴	باد فرمان بردار ۴۱
حجّ خداپسند ۶۵	مادر چشم به راه ۴۲
قضاوت عادلانه ۶۷	سبک روح ۴۳
اختیار دوست ۶۸	دیده بان دل ۴۴
ندا دهنده از غیب ۶۹	تلنگر ۴۵
گوشت بریان ۷۰	گفت و گوی ابلیس با حلاج .. ۴۹
علّت برتری ۷۱	مست از شراب خداوندی ... ۵۰
نفس وسوسه گر ۷۲	فروتنی مردان خدا ۵۱
وقت آزمایش ۷۳	چشم پوشی از گناه ۵۳
آه دل ۷۴	غذای عروسی ۵۴
چهل روز نافرمانی ۷۵	تب فریاد رس ۵۵
نفس آرزومند ۷۶	همسایه‌ی مردم آزار ۵۶
اسم اعظم ۷۸	خویشتن داری عارفان ۵۷
یوسف پرهیزگار ۷۹	جواب دندان شکن ۵۷
از خود گذشتگی ۸۱	اعتماد بر خدا ۵۸
همگام با دوستان ۸۱	پاداش یتیم‌نوازی ۵۸
به احترام نام خدا ۸۲	نقل مجلس ۵۹
عالِم‌ترین و جاهل‌ترین ۸۲	معلم طریقت ۶۱
جوانمردی عارفان ۸۳	حجّ از دست رفته ۶۱
بی خبر از درون ۸۴	به احترام فرزند رسول ۶۲
نمک در چشم ۸۵	کناره‌گیری از مردم ۶۳

۱۱۱	سه شرط مهمان	۸۶	خرقه‌ی پیامبر
۱۱۲	ساز شکسته شده	۸۹	جوان هدایت شده
۱۱۴	کدخدای دو خانه	۹۱	پیروی از سنگ درون
۱۱۴	حجاب بین خدا و خلق	۹۳	خدایان فراموش شده
۱۱۵	آتش عشق	۹۴	به خاطر خدا
۱۱۶	شهیدان آسمانی	۹۵	شاگرد غلام
۱۱۷	نیکی خداوند	۹۶	بی احترامی به بزرگ روزگار
۱۱۸	ترک ناشایست	۹۶	زودتر از شیطان
۱۱۹	نعره‌ی مرید	۹۷	روی گردان از مادیات
۱۱۹	ابلیس فراری	۹۹	شمع‌های ایمان
۱۲۰	گمان بد	۱۰۰	آیه‌ی تکان دهنده
۱۲۱	آزمایش جنید	۱۰۱	مردان واقعی
۱۲۳	دوری از غیبت	۱۰۱	آتش تصوّف
۱۲۴	سیاس از لطف خداوندی	۱۰۲	سزاوار آتش
۱۲۴	زاهد واقعی	۱۰۲	پدر سنگ‌دل
۱۲۵	نافرمانی از فرمان خداوند	۱۰۳	گره‌ی چشم انتظار
۱۲۶	نعمت بی پایان	۱۰۴	آرزوی خرما
۱۲۷	حدیث خدا	۱۰۴	خانه‌ای پُر از بایزید
۱۲۸	زاهد زمانه	۱۰۶	مرگ نابه هنگام
۱۲۹	اژدهایی ترسناک	۱۰۷	همراه در طریقت
۱۳۰	گره در مرگ دوست	۱۰۹	چهل بار حج
۱۳۰	چرا پنج تکبیر؟	۱۱۰	نافرمانی از مادر

بار امانت الهی ۱۴۸	عارف گم شده ۱۳۱
عرق ریزان در سرما ۱۴۹	گردوی تو خالی ۱۳۱
پشت پا به دنیا ۱۵۰	بولب صراط ۱۳۲
حق بندگی ۱۵۰	شیران پس روباهان ۱۳۲
سه مَرکَبِ زندگی ۱۵۱	از برای خداوند ۱۳۲
بنده‌ی واقعی ۱۵۱	امیری یا غلامی ۱۳۴
نشستن در برابر خداوند ... ۱۵۲	اختیار دوست ۱۳۵
تأثیر سوره‌ی قرآن ۱۵۲	بزرگ داشت مقام مادر ۱۳۶
آثار صنع ۱۵۳	آرزوی غذا ۱۳۷
بی‌نیاز از مردم ۱۵۴	آه از جدایی ۱۳۷
علم نیاموختنی ۱۵۴	درویش ژنده‌پوش ۱۳۸
خودپرستی مردان ۱۵۵	افشای اسرار ۱۳۹
نَفْسِ سیلی‌خور ۱۵۶	توبه در هنگام خشم ۱۳۹
روشنایی چراغ سلطان ۱۵۷	حجاب عزت ۱۴۰
دریای پندار ۱۵۸	داغ بیگانگی ۱۴۱
در آرزوی خرما ۱۵۹	آتش در وجود ۱۴۳
با ارزش‌تر از بهشت ۱۶۰	بی‌توشه در بیابان ۱۴۴
مهمان‌نوازی عارفان ۱۶۱	لحظه‌ی خوب عبادت ۱۴۴
عنایت خداوندی ۱۶۳	پاداش تقوا ۱۴۵
در بهشت ابدی ۱۶۴	شکایت از دوست ۱۴۵
انار ترش یا شیرین ۱۶۵	معلق در هوا ۱۴۶
شستن دهان مست ۱۶۵	خدای کعبه ۱۴۷

شب غفلت ۱۸۳	دست یابی به عالم غیب ... ۱۶۶
یک دلی ۱۸۳	در اشتیاق کعبه ۱۶۷
سرور درویشان ۱۸۴	هدیه‌ی الهی ۱۶۸
در اندیشه‌ی دوستان ۱۸۵	دعوت به خویش ۱۷۰
جواب سلام ۱۸۶	خداوند همیشه حاضر ۱۷۰
حدیث یوسف ۱۸۶	در طلب علم ۱۷۱
دعا در حق دیگران ۱۸۷	نه از تو، نه از من ۱۷۱
پیراهنی که دزدیده شد ۱۸۷	خانه‌ی تاریک ۱۷۲
همت درویشان ۱۸۸	پا برگردن ۱۷۲
دو شمشیر در دست ۱۸۸	تسبیح ماهیان دریا ۱۷۳
سه غم ۱۸۹	مهربانی با حیوانات ۱۷۳
سرزنش دنیا ۱۸۹	تحمل تازیانه ۱۷۴
راضی به رضای خداوند ... ۱۹۰	محبان حقیقی ۱۷۴
نفس شفابخش ۱۹۰	کمک به نیازمندان ۱۷۶
بی‌نیازی از خلق ۱۹۲	ماهیان دینار به دهن ۱۷۶
دشمنی ابلیس ۱۹۳	ترفندهای ابلیس ۱۷۷
گذر از آب ۱۹۵	زنبیلی از برگ خرما ۱۷۹
بازار پول ۱۹۶	کوهی آتشین ۱۷۹
آتشی که نمی‌سوزاند ۱۹۷	دوست خداوند ۱۸۰
انار عابدان ۱۹۸	روزی دهنده‌ی زمین ۱۸۱
غرق در نماز ۱۹۹	روزی به اندازه‌ی زندگانی ۱۸۲
در عالم فنا ۲۰۰	نام سلطان بر دیوار خانه ... ۱۸۲
ولی خداوند ۲۰۰	

۲۲۸.....	حوران بهشتی	۲۰۲.....	خاطر اول
۲۲۸.....	برپایی نماز در قبر	۲۰۳.....	هم صحتی با خضر
۲۳۰.....	سماع در شرع	۲۰۴.....	توبه‌ی راستین
۲۳۱.....	ترک مال حرام	۲۰۶.....	علم با یقین
۲۳۲.....	قدر و منزلت عارفان	۲۰۷.....	نفس سرکش
۲۳۴.....	برادری با امام علی (ع)	۲۰۹.....	پاداش یک شب نماز
۲۳۵.....	عیادت از بیمار	۲۱۰.....	نماز در جنگ
۲۳۶.....	دوست همیشه بیدار	۲۱۱.....	آخرین نماز
۲۳۶.....	یک زنبیل رطب	۲۱۲.....	قضای پنج نماز
۲۳۷.....	پاداش بخشش	۲۱۳.....	پاداش عبادت
۲۳۸.....	فرمان پیامبر (ص)	۲۱۵.....	حرمت قبله
۲۳۹.....	به خاطر مادر	۲۱۶.....	حرمت مسجد
۲۴۰.....	صندوق سرگشاده	۲۱۶.....	نماز یا سلامتی وجود
۲۴۲.....	واسطه‌ی درگاه الهی	۲۱۷.....	مطالعه‌ی باطن
۲۴۳.....	به سخن در آمدن گوسفند	۲۱۸.....	دولت مادرزاد
۲۴۳.....	کرامت امام صادق (ع)	۲۱۹.....	دعا در حق جوانان
۲۴۴.....	به احترام کتاب خدا	۲۲۰.....	فرستاده‌ی غیب
۲۴۴.....	ماهی و سوزن گم شده	۲۲۱.....	تندرستی کامل
۲۴۵.....	رهایی از سگ‌های درنده	۲۲۲.....	هزار پرسش بی پاسخ
۲۴۶.....	سیاهی صورت	۲۲۳.....	شیری که بار می کشید
۲۴۶.....	نقش الله	۲۲۵.....	گفت و گو در عالم غیب
۲۴۸.....	کتاب نما	۲۲۶.....	دیدار دو بزرگ مرد
		۲۲۷.....	حفظ شریعت

پیش گفتار:

تردیدی نیست که عطار، این پیر شوریده‌ی نیشابور، یکی از ماندگارترین و تأثیرگذارترین شاعران و نویسندگان این مرز و بوم است. هنرمندی صاحب ذوق که بزرگان این سرزمین هم‌چون راز آشنای بلخ، جلال‌الدین محمد بلخی، وام‌دار اندیشه‌های عرفانی و ناب اوست و این گونه است که مولانا می‌گوید:

عطار روح بود و سنایی دو چشم او

ما از پی سنایی و عطار آمدیم

بیت بالا نشان می‌دهد مولوی با همه‌ی بزرگی‌اش زیر تأثیر عطار نیشابوری است و به همین دلیل است که بسیاری از شاعران پس از وی، از او به نیکی و بزرگی یاد می‌کنند و حتی آثارش در میان صوفیان و ارباب خانقاه‌ها بسیار مورد توجه بوده است.

درباره‌ی زندگی این عارف شوریده، استاد بی‌همتا، بدیع‌الزمان فروزان‌فر، در کتاب ارجمندش، شرح احوال و نقد و تحلیل آثار شیخ فریدالدین محمد عطار نیشابوری، به گسترده‌ی سخن گفته است و همین طور استاد سعید نفیسی در کتاب بی‌نظیرش،

جست‌وجو در آثار فریدالدین عطار نیشابوری، به تمامی سؤالات پیرامون زندگی‌اش پاسخ گفته است و لذا خوانندگان می‌توانند برای شناخت بیش‌تر این عارف بزرگ به این دو کتاب یاد شده مراجعه نمایند.

البته درباره‌ی عطار نیشابوری و زندگی او افسانه‌های فراوانی ذکر شده است که از مشهورترین آن، یکی حکایت توبه‌ی او به دست درویشی است که بر سر دکان او به مرگ ارادی دارفانی را وداع گفت و دیگری حکایت سرودن منظومه‌ی «بی‌سر نامه» که سرش را بریدند و او سرش را به زیر بغل خود گرفت و فاصله‌ی دوری از راه، با سر بریده‌اش که در زیر بغلش بود، منظومه‌ی «بی‌سر نامه» را سرود و تا این منظومه به پایان آمد در همان جاکه محل دفن اوست، بیفتاد.

عطار نیشابوری به خاطر آثار فاخرش زبانزد همگان است و در تاریخ ادبیات ایران زمین جایگاهی بسیار بلند دارد. برخی از آثارش عبارتند از:

۱. الاهی‌نامه (خسرو نامه)؛
۲. اسرارنامه؛
۳. مصیبت‌نامه؛
۴. منطق‌الطیر (مقامات طیور)؛
۵. دیوان اشعار (غزلیات و قصاید)؛
۶. مختار نامه (مجموعه رباعیات)؛
۷. تذکرة الاولیا.

که نشان می‌دهد این عارف بزرگ هم در شعر و هم در نثر یگانه‌ی روزگار بوده است. اما از میان آثار عطار، تذکرةالاولیا به خاطر دارا بودن حکایت‌های زیبا و شیوا همیشه مورد توجه بوده است.

تذکرةالاولیا کتابی است به نثر و دربردارنده‌ی ۹۸۸ حکایت زیبا و حدود ۲۸۶۴ مورد از گفته‌ها و سخنان مشایخ و صوفیان بزرگ تا زمان زندگی عطار است. در این کتاب شگرف نام ۷۲ تن از ائمه‌ی دین و عرفای بزرگ، هم‌چون امام جعفر صادق (ع)، امام محمد باقر (ع)، فضیل عیاض، بایزید بسطامی، جنید بغدادی، حسین بن منصور حلاج و... آورده شده است و از هر کدام از ایشان، حکایت‌ها و سخنان زیبایی نقل شده که برای نسل امروز خواندن و مطالعه‌ی آن می‌تواند بسیار سودمند و عبرت‌آموز باشد. حکایت‌هایی که در این کتاب گرد آمده، هر کدام از منظری مورد توجه بوده است؛ هم از نظر زیباشناسی و دارا بودن نثری ادیبانه و شاعرانه و هم از منظر مفاهیم پرنغز و پرمغزی که در آن‌ها وجود دارد.

دشواری‌های حکایت‌های آورده شده در این کتاب نیز در حدّ توان شرح داده شده تا خوانندگان آسان‌تر به درک معانی حکایت‌ها برسند و بتوانند بهره‌های لازم را از نوشته‌های پیرشوریده‌ی نیشابور ببرند.

و امید که این حکایت‌های شیوا و زیبای ادب عرفانی برای خوانندگانش سودمند باشد و از مفاهیم بلند و زیبایش بهره‌ها برند.